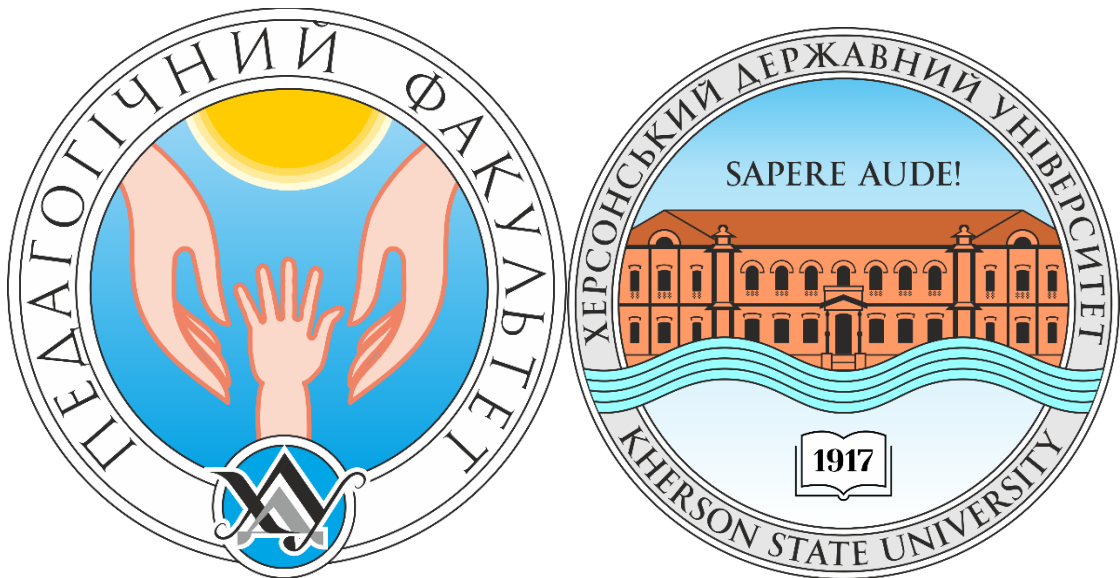

**Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Педагогічний факультет
Кафедра педагогіки, психології й освітнього менеджменту
імені професора Є. Петухова**

ОСОБИСТІСТЬ І СОЦІУМ

(до 100-річчя з дня народження професора Євгена ПЕТУХОВА)

Матеріали Всеукраїнських педагогічних читань
(23-24 жовтня 2025 року)

Івано-Франківськ, 2025

Особистість і соціум (до 100-річчя з дня народження професора Євгена Петухова): матеріали Всеукраїнських педагогічних читань 23-24 жовтня 2025 року / за заг. ред. Л. Пермінової. Івано-Франківськ, 2025. 131 с.

Затверджено вченою радою Херсонського державного університету (протокол від 24 листопада 2025 року №7).

Редакційна колегія:

Омельчук Сергій, доктор педагогічних наук, професор, перший проректор, Херсонський державний університет.

Петухова Любов, докторка педагогічних наук, професорка, деканеса педагогічного факультету, Херсонський державний університет,

Пермінова Людмила, докторка філософії з педагогічних наук, професорка кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, Херсонський державний університет.

Слюсаренко Ніна, докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, Херсонський державний університет.

Чудакова Віра, докторка філософії з психологічних наук, старша наукова співробітниця, Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України.

Онищенко Наталія, докторка педагогічних наук, професорка кафедри загальної педагогіки і психології вищої освіти Університету Григорія Сковороди у Переяславі.

Фальченко Владислава, аспірантка кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, викладачка кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти, Херсонський державний університет.

Фоміна Ірина, кандидатка педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова, Херсонський державний університет.

Рецензенти:

Петренко Оксана, докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Попович Оксана, докторка педагогічних наук, професорка, декан педагогічного факультету Мукачівського державного університету.

Електронне наукове видання підготовлено за матеріалами Всеукраїнських педагогічних читань «Особистість і соціум (до 100-річчя з дня народження професора Євгена Петухова)», що відбулися 23-24 жовтня 2025 року на педагогічному факультеті Херсонського державного університету (Херсон - Івано-Франківськ).

Представлені матеріали можуть бути використані педагогами, вчителями, вихователями для підвищення ефективності організації освітнього процесу у закладах освіти та здобувачами освіти спеціальностей 012 «Дошкільна освіта», 013 «Початкова освіта», 014 «Середня освіта», 016 «Спеціальна освіта» під час теоретичної підготовки та написання наукових робіт.

ISBN 978-617-8670-28-3

©ХДУ, 2025

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСПІШНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

Мешко Галина Михайлівна,

докторка педагогічних наук, професорка,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль

Зузяк Надія Володимирівна,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль

Професійна адаптація вчителя є одним із ключових етапів його становлення як компетентного й успішного фахівця. Саме на цьому етапі формується професійна майстерність, розвивається впевненість у власних силах, з'являється задоволення від педагогічної діяльності.

У психолого-педагогічній літературі наявні різні підходи до трактування поняття «професійна адаптація», але більшість учених визначають її як динамічний процес активного входження молодого педагога у професійне середовище, засвоєння ним соціальних і професійних ролей, а також досягнення балансу між взаємодією із колективом і самореалізацією власної «Я-концепції».

Управління процесом професійної адаптації передбачає системну й цілеспрямовану діяльність керівника закладу освіти разом із педагогічним колективом, спрямовану на забезпечення сприятливих умов для професійного зростання та успішного становлення молодого педагога.

Основними напрямками управління означеним процесом у науковій літературі визначено: діагностику труднощів і потреб учителя на етапі входження в професію; створення системи наставництва та психологічної підтримки; організацію методичної допомоги й професійного супроводу; забезпечення позитивного соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі; моніторинг ефективності адаптаційних заходів [1, с. 136].

Професійна адаптація вчителя є складним, багатоплановим процесом оволодіння педагогічною діяльністю та пристосування до її вимог, формування гнучкої соціально-професійної позиції в системі формальних і неформальних стосунків в закладі освіти, досягнення вчителем достатнього рівня професійного розвитку, що необхідний для якісного виконання професійних функцій [2, с.7]. Важливим в контексті проблеми нашого дослідження є підхід С. Кулик щодо трактування професійної адаптації вчителя як багатогранного процесу не лише оволодіння професійними навичками, а й становлення соціально-професійної особистості педагога. Таке бачення акцентує увагу на необхідності врахування психологічних, емоційних і комунікативних аспектів входження вчителя в нове освітнє середовище.

З урахуванням зазначеного, управління процесом професійної адаптації має бути системним і спрямованим не тільки на контроль чи наставництво, а й на

створення сприятливого соціально-психологічного клімату, підтримку та розвиток творчого потенціалу кожного педагога. Керівник закладу освіти має виступати фасилітатором, який допомагає вчителю розкрити свої сильні сторони і знайти баланс між вимогами професії та власними можливостями та цінностями. Ефективне управління адаптацією вчителів має ґрунтуватися на індивідуальному підході, наставництві та партнерській взаємодії. Тільки за таких умов можна забезпечити успішність учителя, а отже – і високу якість освіти в закладі загальної середньої освіти.

Учені виокремлюють кілька видів професійної адаптації, зокрема, соціальну, психологічну, інформаційну та емоційну. Кожен із цих видів відіграє важливу роль у процесі становлення молодого фахівця, сприяючи його успішному входженню в педагогічний колектив, освоєнню професійних обов'язків, налагодженню ефективної взаємодії та зниженню рівня стресу в новому робочому середовищі.

1. Соціальна адаптація – пристосування молодого фахівця до педагогічного колективу, норм і цінностей закладу освіти, налагодження позитивних взаємин із колегами, учнями та їх батьками.

2. Психологічна адаптація – формування внутрішньої готовності до виконання професійних обов'язків, подолання невпевненості, страху перед професійними труднощами, стресу й тривоги, розвиток емоційної стійкості та резильєнтності.

3. Інформаційна адаптація – ознайомлення з особливостями роботи закладу освіти, нормативною документацією, навчальними програмами, сучасними технологіями та методиками викладання.

4. Емоційна адаптація – досягнення емоційної рівноваги, задоволення від педагогічної діяльності, формування позитивного ставлення до професії і впевненості у власних силах.

Професійна адаптація вчителя є складним процесом входження педагога в нове соціально-професійне середовище та засвоєння ним норм і цінностей закладу освіти. Ефективне управління цим процесом полягає у створенні керівником і педагогічним колективом сприятливих умов для професійного зростання та підтримки молодого фахівця. Основними напрямками такого управління є організаційно-педагогічний, психолого-педагогічний, методичний і мотиваційний. Вони охоплюють наставництво, методичну допомогу, моральне й матеріальне стимулювання, а також формування корпоративної культури в закладі освіти. Управління адаптацією педагогів має базуватися на індивідуальному підході, конструктивній взаємодії та рефлексії. Керівник закладу освіти повинен бути не лише контролером, а й наставником, який сприяє розкриттю потенціалу молодого педагога і формуванню його акме-енергетичної позиції.

Управлінський підхід повинен передбачати врахування індивідуальних потреб кожного вчителя, розвиток партнерських взаємин і забезпечення умов для самореалізації і розвитку самоефективності особистості кожного педагога. Високий рівень організації адаптаційного процесу стає запорукою професійної стабільності, задоволеності роботою й ефективною педагогічною діяльністю.

Управління адаптацією вчителів – це не лише умова їхньої успішності, а й важлива детермінанта забезпечення якості сучасної освіти.

Література:

1. Ачкан В. В. Професійна адаптація як складова формування готовності майбутніх вчителів математики до інноваційної педагогічної діяльності. Актуальні питання природничо-математичної освіти: збірник наукових праць. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2018. № 1, С. 133- 140.
2. Кулик С.М. Психологічні особливості управління професійною адаптацією вчителів : автореф. дис. канд. психол. наук : спец. 19.00.05 «Соціальна психологія». К., 2004. 20 с.

УДК 378.147:004.8

КОНСТРУЮВАННЯ ЗАПИТІВ ЯК СКЛАДОВА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У ВЗАЄМОДІЇ З ІІ

Морозова Євгенія Юріївна,

аспірантка спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки»,
викладачка кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти,
Херсонський державний університет,
м. Івано-Франківськ

Тацоха Олександра Олександрівна,

здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського) рівня, спеціальності «Початкова освіта»,
Херсонський державний університет,
м. Івано-Франківськ

Швидкий розвиток технологій штучного інтелекту (ІІ) кардинально змінює сучасний освітній простір. Зокрема, поява доступних чат-ботів на основі великих мовних моделей (наприклад, ChatGPT) створює нові можливості і виклики для педагогів. Університети вже реагують на ці тенденції: наприклад, у Херсонському державному університеті розроблено офіційні політики інтеграції ІІ в освіту, що затверджені наказом ректора № 281-Д від 29.06.2023 [3]. Ці політики визначають основні напрями ефективного і відповідального використання ІІ в навчальному процесі та підкреслюють необхідність розвитку цифрової компетентності у викладачів і студентів.

Одним з новітніх компонентів цифрової компетентності педагога стає вміння взаємодіяти зі штучним інтелектом за допомогою правильно сформульованих запитів. Конструювання запитів означає здатність чітко й цілеспрямовано формулювати завдання для ІІ-систем з метою отримання коректної і корисної відповіді. Ця навичка є критичною для майбутніх педагогів, оскільки дає змогу ефективно використовувати можливості ІІ для підготовки навчальних матеріалів, оцінювання знань здобувачів освіти та підтримки їхньої навчальної мотивації.

Цифрова компетентність сучасного педагога включає не лише володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, але й уміння критично мислити, самостійно вирішувати проблеми і творчо підходити до навчання у цифровому середовищі. Як зазначає Л. Є. Петухова, роботодавці ХХІ століття зацікавлені у фахівцях, що здатні самостійно думати, розв'язувати різноманітні задачі,

Кузьменко В., Слюсаренко Н. ОСОБИСТІСТЬ ТВОРИТЬ СОЦІУМ: ПРОФЕСОР ЄВГЕН ІВАНОВИЧ ПЕТУХОВ.....	47
Лисак Г. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ САМОСВІДОМОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ.....	49
Лисенко Н., Кузнецова Т., Рева В. ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	54
Лукичова Н. STEM-КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІВ: ПОДОЛАННЯ БАР'ЄРІВ ТА СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ДО ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ.....	57
Маценко Л., Замогильний Д. ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ НЕСПРИЙНЯТЛИВОСТІ ДО ТЮТЮНОПАЛІННЯ.....	61
Маценко Л., Лепеха О. ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	63
Маценко Л., Шумник М. ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ НАСТАВНИКА ЗІ СТУДЕНТСЬКОЮ МОЛОДІУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ НУБІП УКРАЇНИ).....	65
Маценко Л., Шумник М. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ВКЛАД ЖІНОК-ОСВІТЯНОК.....	67
Мешко Г., Зузяк Н. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСПІШНОСТІ ВЧИТЕЛІВ.....	69
Морозова Є., Тацоха О. КОНСТРУЮВАННЯ ЗАПИТІВ ЯК СКЛАДОВА ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У ВЗАЄМОДІЇ З ІШІ.....	71
Сапранкова К., Нестеренко М. СТРАТЕГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ У СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ ОСІБ З ПРОЯВАМИ ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ.....	73
Лозоватий Б., Петрик К., ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ МОЛОДІ.....	76
Окольніча Т., Завітренко Д. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЗВО.....	78
Розман І. РОЛЬ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ЦІННОСТЕЙ ТА СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ.....	80
Савватєєв Є. ОСВІТНЯ СИТУАЦІЯ РОМСЬКИХ ДІТЕЙ ЗАКАРПАТТЯ У ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (1991–2020): ХАРАКТЕРИСТИКИ, ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ.....	83
Асадов Е., Савченко Л. СПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ, ЯК ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА.....	85
Сеньовська Н., Скуратко Т. УКРАЇНСЬКЕ ФЕНТЕЗІ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ.....	88

**Особистість і соціум (до 100-річчя з дня народження
професора Євгена Петухова)**

23-24 жовтня 2025 року

Матеріали Всеукраїнських педагогічних читань

Технічні редактори – Фоміна І. С., Фальченко В. І.